

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ УПРАВЛІНЦІВ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ В ПРОЦЕСІ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Алла Москаленко

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Анотація:

У статті розглянуто цілісну підготовку майбутніх управлінців навчальними закладами в умовах магістратури; формування комунікативної компетентності в рамках цілісної підготовки майбутніх управлінців навчальними закладами в умовах магістратури; роль практики в підготовці майбутніх управлінців навчальними закладами; формування комунікативної компетентності майбутніх управлінців навчальними закладами в процесі проходження практики.

Ключові слова:

компетентність; комунікативна компетентність; підготовка; практика; управлінці навчальними закладами.

Аннотация:

Москаленко Алла. **Формирование коммуникативной компетентности у будущих управленцев учебными заведениями.**

В статье рассмотрена целостная подготовка будущих управленцев учебными заведениями в условиях магистратуры; формирование коммуникативной компетентности в условиях подготовки будущих управленцев учебными заведениями в условиях магистратуры; роль практики в подготовке будущих управленцев учебными заведениями в условиях магистратуры; формирование коммуникативной компетентности будущих управленцев учебными заведениями в процессе прохождения практики.

Ключевые слова:

компетентность; коммуникативная компетентность; подготовка; практика; управленцы учебными заведениями.

Resume:

Moskalenko Alla. **Forming a communicative competence of future managers of educational institutions in the process of practical training.**

The article considers the integral training of future managers of educational institutions while taking a master course; formation of communicative competence under conditions of the integral training of future managers of educational institutions while taking a master course; the role of practice in training of future managers of educational institutions while taking a master course; formation of communicative competence of future managers of educational institutions while taking practical training.

Key words:

competence, communicative competence, training, practice, managers of educational institutions.

Постановка проблеми. Основу професійної діяльності працівників сфери освіти загалом і управлінців навчальними закладами зокрема становлять відносини в системі «людина-людина». Саме це й характеризує комунікативні вимоги, що висуваються до зазначених працівників, а саме: уміння легко вступати в контакт з учнями, колегами, незнайомими людьми; уміння стримувати емоції; здатність аналізувати поведінку тих, хто тебе оточує, і власну, розуміти наміри й настрої оточення; здатність розбиратися у взаєминах між людьми, знаходити спільну мову, вільно володіти мовленням, мімікою, жестами, умінням переконувати людей. Ефективність професійної діяльності знижується саме внаслідок труднощів, що виникають в управлінців навчальними закладами в процесі налагодження спілкування з учнями, підлеглими, батьками, вищим керівництвом, працівниками різних соціальних інституцій – невміння вести діалог, урахувати психічний стан суб'єкта спілкування, нездатність зрозуміти та прийняти іншого таким, яким він є. Недооцінка значущості сформованості комунікативної компетентності призводить до виникнення конфліктів, різноманітних непорозумінь [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання окресленої проблеми й на які спирається автор, засвідчив, що впродовж усього історичного шляху

існуючої цивілізації простежується розуміння значущості спілкування в житті людини. До різних аспектів цієї проблеми зверталися: античні мислителі (Сократ, Платон, Демокрит, Аристотель, Цицерон); зарубіжні представники епохи Відродження (Т. Мор, Т. Кампанелла), основоположник педагогіки Нового часу Я. Коменський, просвітителі Д. Локк, Ж.-Ж. Руссо, К. Гельвецій, Д. Дідро, Й. Песталоцці, Ф. Дістерверг, Р. Оуен, Ш. Фур'є, А. Сен-Симон. Серед вітчизняних мислителів варто згадати П. Могила, І. Галатовського, І. Гізеля, Ф. Прокоповича, Г. Сковороду, О. Духновича, К. Ушинського, Б. Грінченка, С. Русову, І. Огієнка, А. Макаренка, В. Сухомлинського.

За останні десятиріччя різні аспекти комунікативної компетентності активно вивчалися науковцями, про що свідчать численні дослідження. Зокрема філософсько-методологічні підходи до проблеми спілкування досліджував М. Каган; соціологічний аспект спілкування розглядали Г. Андреева, В. Ковальов; соціально-психологічні особливості спілкування фундаментально розроблені В. Богдановим, Б. Паригінім, П. Якобсоном; психології спілкування присвячені роботи Б. Ананьєва, М. Бахтіна, В. Бехтерева, О. Бодальова, М. Боришевського, Л. Виготського, В. Гаркуші, О. Леонтьєва, Б. Ломова, В. Мясіщева, С. Рубінштейна,

В. Семиченко, Т. Яценко; як педагогічну, окреслену проблему розглядали І. Зязюн, О. Киричук, А. Мудрик, Л. Новикова, Л. Савенкова; спілкування як умову формування професійного мислення вчителя вивчала Г. Нагорна, а як складник риторичного мистецтва – А. Міхневич, Г. Сагач. На підставі досліджень Ю. Бабанського, В. Кан-Калика, М. Лісіної, Х. Літметса, Т. Мальковської, А. Мудрика та інших учених отримані важливі дані про можливості педагогічного управління спілкуванням в учнівському колективі. Аналіз наукового доробку науковців підтвердив зацікавленість вітчизняних учених палітрою професійної підготовки управлінських кадрів загалом і управлінців навчальними закладами зокрема. Серед науковців, які активно розглядають окремі аспекти цього процесу, необхідно назвати Л. Ващенко, Л. Даниленко, Г. Єльнікову, Л. Карамушку, Н. Клокар, В. Кременя, С. Крисюк, В. Лугового, В. Майбороду, В. Маслова, В. Олійника, Н. Протасову, О. Романовського.

Незважаючи на неодноразові звернення науковців до різних аспектів формування комунікативної компетентності фахівців різних сфер діяльності, залишається недостатньо розробленою проблема формування комунікативної компетентності майбутніх управлінців у процесі проходження практики.

Формулювання цілей статті. Мета публікації полягає у виявленні можливостей для формування комунікативної компетентності майбутніх управлінців навчальними закладами під час проходження студентами практики в період навчання їх за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр».

У завданнях, які необхідно було виконати для реалізації мети, передбачалося розглянути:

- цілісну підготовку майбутніх управлінців навчальними закладами в умовах магістратури;
- формування комунікативної компетентності в рамках цілісної підготовки майбутніх управлінців навчальними закладами в умовах магістратури;
- роль практики в підготовці майбутніх управлінців навчальними закладами;
- формування комунікативної компетентності майбутніх управлінців навчальними закладами в процесі проходження практики.

Виклад основного матеріалу дослідження. У рамках цього дослідження ми розглядаємо підготовку майбутніх управлінців навчальними закладами. Переводячи розмову в площину професійної освіти майбутніх управлінців навчальними закладами, необхідно зауважити, що підготовка зазначеної категорії фахівців в Україні здійснюється вищими навчальними

зкладами за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр».

У професійній діяльності управлінців навчальними закладами чільне місце посідає комунікативна компетентність як категорія функціональна й професійно значуща, оскільки вона входить до системи чинників, від яких залежить максимальна реалізація індивідуальних можливостей самого управлінця в управлінській діяльності й успіх навчального закладу загалом. «Може, у нас так багато ще помилок... тому, що ми ще й говорити з дітьми по-справжньому не вміємо. А потрібно вміти сказати так, щоб вони у вашому слові відчули вашу волю, вашу культуру, вашу особистість» [2, с. 242]. Зазначене, відповідно, породжує необхідність готувати якісно нового комунікативно компетентного управлінця для освітньої галузі, здатного встановлювати та підтримувати необхідні комунікативні контакти з різними людьми (правильно вибудовувати стратегію й тактику комунікативних контактів; відчувати й об'єктивно оцінювати комунікативну ситуацію й оперативно реагувати на її зміни; у ході спілкування ніколи не переступати межі, за якою втрачається почуття особистої гідності себе та інших).

Словник іншомовних слів розкриває поняття «компетентність» як «поінформованість, обізнаність, авторитетність» [5, с. 345]. Новий тлумачний словник української мови визначає поняття «компетентний» як такий, що має «достатні знання в певній галузі, який з чимось добре обізнаний, тямущий» [3, с. 305]. У наукових колах достатньо переконливим є погляд, згідно з яким «компетентність» охоплює знання, уміння, навички здійснення педагогічної діяльності [6].

Як свідчить аналіз наукових джерел, вчені дотримуються різних підходів щодо розуміння поняття «комунікативна компетентність». Основними з цих підходів можна назвати такі: *діяльнісний підхід* (Л. Виготський, Г. Костюк, О. Леонт'єв, М. Лісіна, Б. Ломов, С. Рубінштейн, О. Смирнова та ін.); *задачний підхід* (Г. Костюк, Н. Кузьміна, Л. Петровська та ін.); *комунікативна компетентність як готовність (настанова до діяльності)* (Ю. Азаров, М. Коць, Л. Петровська, Д. Узнадзе та ін.); *особистісний підхід* – *комунікативна компетентність як комплекс особистісних якостей* (Г. Айзенк, П. Горностай, В. Злівков, Р. Кеттел, М. Молоканов, Г. Оллпорт та ін.); *розуміння комунікативної компетентності через Я-стан* (Е. Берн, М. Єршов, М. Молоканов та ін.); *комунікативна компетентність як здібність особистості, як уміння – компонент здібностей* (В. Гаркуша, М. Заброцький, К. Платонов та ін.); *діалогічний підхід* (М. Бахтін, Л. Виготський,

С. Дмитрієва). Цілісного визначення комунікативної компетентності управлінця навчальним закладом у наукових доробках учених ми не знаходимо.

Комунікативну компетентність управлінця навчальним закладом ми тлумачимо як інтегральну якість особистості, яка виявляється у використанні вмінь професійного спілкування, що відображають методологічну й технологічну сторони зазначеного процесу. Комунікативною компетентністю особистість оволодіває внаслідок розвитку узагальнених умінь професійного спілкування: *уміння сприймати та оцінювати один одного в процесі педагогічного спілкування* (уміння ідентифікувати себе в процесі пізнання, розуміння й осмислення особистістю іншої особистості; уміння встановлювати референтні відносини між учасниками педагогічного спілкування; уміння володіти рефлексією особистості в процесі педагогічного спілкування); *уміння обмінюватися інформацією між суб'єктами педагогічного спілкування* (уміння ясно й чітко висловлювати свої думки під час подання інформації в процесі педагогічного спілкування; уміння використовувати знакову систему в процесі обміну інформацією; уміння організувати діалогічне педагогічне спілкування); *уміння взаємодіяти в процесі спільної діяльності* (уміння «бачити» мету й мотиви педагогічної взаємодії; уміння ставити завдання педагогічної взаємодії; уміння враховувати педагогічні ситуації в ході педагогічної взаємодії; уміння організувати пізнавальні процеси в спільній діяльності; уміння структурувати педагогічну взаємодію на основі управління її діяльністю); *уміння самооцінювати соціально-педагогічні відносини в спільній діяльності* (уміння самооцінювати результати взаємодії в педагогічному спілкуванні; уміння взаємопрогнозувати наслідки результатів спільної діяльності); *уміння усвідомлювати позитивне й негативне, справедливе та несправедливе в педагогічному спілкуванні* (уміння володіти правилами та нормами моралі в процесі педагогічного спілкування; уміння передбачити наслідки аморальної поведінки в педагогічному спілкуванні; уміння самооцінювати етичні відносини в педагогічному спілкуванні); *уміння виховувати особистісну гідність* (уміння усвідомлювати почуття честі; уміння виховувати почуття обов'язку; уміння виховувати почуття відповідальності тощо); *уміння усвідомлювати прекрасне й потворне в педагогічному спілкуванні* (уміння «взаємно бачити» прекрасне й потворне в різних видах літератури та мистецтва; уміння обмінюватися ідеями,

судженнями про прекрасне й потворне в педагогічному спілкуванні); *уміння створювати прекрасне в спільній діяльності* (уміння розробляти естетичні технології педагогічного спілкування; уміння взаємооцінювати естетичні взаємини педагогічного спілкування).

Зупинимось детальніше на формуванні комунікативної компетентності майбутніх управлінців навчальними закладами. Формування комунікативної компетентності майбутніх управлінців навчальними закладами – це цілісний процес, який охоплює весь період навчання студентів у магістратурі вищого навчального закладу. Засобами формування комунікативної компетентності майбутніх управлінців навчальними закладами є її зміст і системи навчальної діяльності студентів. Умовами, що забезпечують ефективність зазначеного процесу, є мотиваційне забезпечення підготовки майбутніх управлінців навчальними закладами до професійного спілкування на всіх його етапах. Формування комунікативної компетентності майбутніх управлінців навчальними закладами передбачає аналіз ситуацій, виконання вправ, педагогічних ігор, мікрорекламування, спостереження за професійною діяльністю досвідчених педагогів і аналіз зразків їх спілкування. Ключовими передумовами, які забезпечують успішність формування комунікативної компетентності в майбутніх управлінців навчальними закладами, є сприятливий психологічний клімат у студентській групі, що базується на взаємоповазі, підтримці й розумінні та спонукає до вільного мовного висловлювання своїх думок; формування настанови на професію, що надає професійному становленню особистості професійної стійкості й толерантного ставлення до людини, з якою доводиться комунікувати; ефективність педагогічного впливу, що ґрунтується на особистісно-орієнтованому спілкуванні, колективній взаємодії, рольовій організації навчального процесу, на особистісному досвіді студентів, моделюванні ситуацій реального спілкування в штучному мовному оточенні; розвиток професійно важливих комунікативних навичок і вмінь [4].

Доцільним у формуванні комунікативної компетентності є виконання вправ, спрямованих на: розвиток умінь спостерігати, виділяти основне й істотне в педагогічному спілкуванні, визначати спільні та індивідуальні особливості узагальнених умінь професійного спілкування; забезпечення зняття «зажимів», формування м'язової свободи в процесі елементарних педагогічних дій; розвиток навичок довірливої уваги, спостережливості й зосередженості, уяви,

доцільних жестів і міміки; формування техніки, логіки й виразності мовлення; формування вміння орієнтуватися в особі співрозмовника в просторових і часових умовах педагогічного спілкування; створення ситуацій спілкування з конкретними партнерами; розуміння й урахування актуальних соціальних взаємовідносин між тими, хто спілкується, знаходження теми для спілкування.

На формування комунікативної компетентності майбутніх управлінців навчальними закладами, на способи оптимізації їх позитивного спрямування, націлені навчальні курси, які вивчаються протягом усього періоду навчання в магістратурі. Активною формою формування комунікативної компетентності майбутніх управлінців навчальними закладами є тренінг, який сприяє розвитку навичок інтенсивних позитивних міжособистісних відносин.

У рамках нашого дослідження ми розглядаємо роль практики в підготовці майбутніх управлінців навчальними закладами. Проаналізуємо можливості практики для забезпечення якісної підготовки майбутніх управлінців навчальними закладами на прикладі Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Згідно з навчальним планом підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр», практика є управлінською (навчально-виробничою) і її проходять у 4 семестрі. Термін практики – 6 тижнів, і вона є обов'язковим компонентом освітньої програми «Управління навчальним закладом».

Організація практики регламентується Положенням про проведення практики студентів магістратури Київського національного університету імені Тараса Шевченка, які навчаються за освітньою програмою «Управління навчальним закладом», що укладено відповідно до Положення про проведення практики студентів Київського національного університету імені Тараса Шевченка, затвердженого розпорядженням ректора № 16 від 23 березня 2007 року.

Практика майбутніх управлінців передбачає неперервність і послідовність її проведення для набуття потрібного обсягу практичних знань і вмінь відповідно до кваліфікаційного рівня «магістр» і формування культури управлінської праці. Її проходження є обов'язковим для всіх студентів магістратури.

Метою управлінської (навчально-виробничої практики) є розширення, поглиблення, закріплення, систематизація й активізація психолого-педагогічних, соціально-політичних, економічних знань, посилення професійних настанов (цільових, змістових, операційних),

розвиток управлінських здібностей, формування управлінської культури майбутнього керівника вищого навчального закладу, стимулювання творчої інноваційної діяльності в управлінні освітою, зростання його особистості як управлінця-професіонала, мотивація подальшого професійного вдосконалення.

Основними завданнями управлінської (навчально-виробничої) практики є: оволодіння студентами навичками застосування набутих теоретичних знань у площині практичної роботи; розвиток професійно значущих якостей, необхідних управлінцеві вищого навчального закладу; вивчення особливостей управління різними видами й різними формами власності вищих навчальних закладів; освоєння студентами сучасних технологій управління навчальним закладом; формування вмінь ухвалювати управлінські рішення, творчо підходити до професійної діяльності.

Проведення управлінської (навчально-виробничої) практики ґрунтується на таких принципах: змістового зв'язку між усіма видами практики; поступового ускладнення завдань педагогічної практики; адаптивності до виконання різноманітних функцій управління вищим навчальним закладом; урахування інтересів і потреб магістрів під час вибору місця проходження практики; співробітництва магістра й керівника в процесі навчально-виробничої практики.

Управлінська (навчально-виробнича) практика є одним з найскладніших і багатоаспектних видів навчальної роботи магістрів. У процесі цієї практики магістри мають ознайомитися з цілісним процесом навчально-виховної роботи в навчальному закладі в усій його багатогранності й складності.

Діяльність магістрів на практиці є аналогом професійної діяльності керівників навчального закладу; вона відповідає змісту й структурі педагогічної діяльності, характеризується тією ж багатогранністю відносин і функцій, що й діяльність управлінців навчальними закладами: організація навчально-виховного процесу навчального закладу, дослідження інноваційних технологій навчання й виховання, проведення аналізу відвіданих аудиторних і позааудиторних занять.

Керівництво навчально-виробничою практикою магістрів здійснюють досвідчені викладачі кафедри, які брали безпосередню участь у навчальному процесі, згідно з яким проводиться практика, а також керівники різних рівнів ієрархічної підпорядкованості навчальних закладів.

Напередодні практики передбачається: проведення установчої конференції, на якій магістрів ознайомлюють з метою, завданнями

управлінської (навчально-виробничої) практики, їх правами та обов'язками; літературою, яка може бути корисною під час проходження навчально-виробничої практики; вимогами до звітної документації; з графіками консультацій з керівником практики; перевірка знань інструкцій щодо проходження навчально-виробничої практики.

Згідно з навчальним планом, на управлінську (навчально-виробничу) практику майбутніх управлінців відводиться 12 кредитів (360 годин), які поділяються на шість модулів:

Модуль 1	Модуль 2	Модуль 3	Модуль 4	Модуль 5	Модуль 6	Підсумковий контроль	Сума
10	10	10	10	10	10	40	100

Базою проведення практики є навчальні заклади різних типів і форм власності, науково-дослідні інститути АПН України, Міністерство освіти і науки України.

Під час управлінської (навчально-виробничої) практики студент магістратури повинен знати: функціональні посадові обов'язки керівників різних структурних підрозділів навчального закладу; нормативно-правове забезпечення освіти (Конституцію України, закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національну доктрину розвитку освіти); міжнародні правові документи, ратифіковані Верховною Радою України («Загальна декларація прав людини»; порядок організації діяльності навчального закладу), а також повинен уміти: застосовувати на практиці науково-теоретичний багаж знань, одержаних у процесі навчання; діяти відповідно до нормативно-правової та законодавчої бази про освіту в Україні; організувати навчально-виховний процес у навчальному закладі.

Розглянемо детально зміст управлінської (навчально-виробничої) практики на базі навчального закладу. Зміст практики структурується за шістьма модулями практичної діяльності керівника навчального закладу (інституту, факультету та інших структурних підрозділів) – організаторської, науково-дослідницької, навчально-методичної, виховної, фінансово-економічної та господарської, контрольної-аналітичної.

Метою першого модуля «Організаторська функція діяльності управлінця навчальним закладом» є дослідження системи організаторської діяльності керівника навчального закладу (інституту, факультету та інших структурних підрозділів); відпрацювання вміння щодо реалізації організаторської функції діяльності керівника навчального закладу (інституту, факультету та інших структурних підрозділів). Практично-дослідницькі завдання цього модуля передбачають: аналіз документації навчального

організаторська функція діяльності керівника навчального закладу; науково-дослідницька функція діяльності керівника навчального закладу; навчально-методична функція діяльності керівника навчального закладу; виховна функція діяльності керівника навчального закладу; фінансово-економічна й господарська функція діяльності керівника навчального закладу; контрольної-аналітична функція діяльності керівника навчального закладу.

закладу, що стосується організаторської діяльності керівника навчального закладу (інституту, факультету та інших структурних підрозділів); ознайомлення з координацією роботи всіх ланок трудового колективу навчального закладу (інституту, факультету та інших структурних підрозділів); вивчення стану організації роботи навчального закладу (інституту, факультету та інших структурних підрозділів) з громадськістю; вивчення перспективного плану роботи й плану роботи на поточний навчальний рік навчального закладу; участь у підготовці нарад з працівниками навчального закладу; підготовку проекту розпорядження, наказу; розроблення рекомендацій щодо вдосконалення організаторської діяльності керівництва навчального закладу.

Метою другого модуля «Науково-дослідницька функція діяльності управлінця навчальним закладом» є дослідження системи науково-дослідницької роботи в навчальному закладі; відпрацювання вміння щодо організації науково-дослідницької діяльності в навчальному закладі. Практично-дослідницькі завдання цього модуля передбачають: аналіз документації навчального закладу з питань науково-дослідницької роботи в навчальному закладі; ознайомлення з планами, звітами з науково-дослідницької роботи в навчальному закладі, їх аналіз; складання проекту плану науково-дослідницької роботи навчального закладу; розроблення рекомендацій щодо вдосконалення організації науково-дослідницької роботи навчального закладу.

Метою третього модуля «Навчально-методична функція діяльності управлінця навчальним закладом» є дослідження системи навчально-методичної діяльності керівника навчального закладу освіти; відпрацювання вміння щодо реалізації функції навчально-методичної діяльності управлінця навчального закладу. Практично-дослідницькі завдання цього

модуля передбачають: аналіз документації навчального закладу з питань навчально-методичної діяльності; ознайомлення з планами та протоколами засідань методичних комісій, методологічних семінарів викладачів навчальних дисциплін; відвідування засідань методичної комісії інститутів, факультетів, науково-методологічних семінарів і їх аналіз; вивчення досвіду роботи провідних викладачів навчального закладу; відвідування навчальних занять і їх аналіз; розроблення пропозицій щодо вдосконалення організації навчально-методичної роботи в навчальному закладі.

Метою четвертого модуля «Виховна функція діяльності управлінця навчальним закладом» є дослідження системи виховної роботи в навчальному закладі; відпрацювання вміння щодо організації виховної роботи зі студентами. Практично-дослідницькі завдання цього модуля передбачають: аналіз документації навчального закладу з питань виховної діяльності; ознайомлення з планами, звітами з виховної роботи навчального закладу освіти, з індивідуальним планом роботи куратора академічної групи, а також аналіз цих документів; складання проекту плану виховної роботи куратора групи; вивчення стану організації студентського самоврядування в навчальному закладі; розроблення рекомендацій щодо вдосконалення організації виховної роботи в навчальному закладі.

Метою п'ятого модуля «Фінансово-економічна й господарська функція діяльності управлінця навчальним закладом» є дослідження системи фінансово-економічної та господарської роботи в навчальному закладі; відпрацювання вміння щодо організації фінансово-економічної та господарської роботи в навчальному закладі. Практично-дослідницькі завдання цього модуля передбачають: аналіз документації навчального закладу з питань фінансово-економічної та господарської роботи в навчальному закладі; ознайомлення з планами, звітами з фінансово-економічної та господарської роботи в навчальному закладі, аналіз їх; складання проекту плану фінансово-економічної та господарської роботи навчального закладу; розроблення рекомендацій щодо вдосконалення організації фінансово-економічної та господарської роботи навчального закладу.

Метою шостого модуля «Контрольно-аналітична функція діяльності управлінця навчальним закладом» є дослідження системи контрольно-аналітичної діяльності управлінця навчальним закладом; відпрацювання вміння щодо реалізації функції контрольно-аналітичної діяльності управлінця навчальним закладом. Практично-дослідницькі завдання цього модуля передбачають: аналіз документації закладу

освіти з питань контрольно-аналітичної діяльності; ознайомлення з графіком відвідувань лекційно-практичних занять; журналами, які містять аналіз відвіданих занять; відвідування навчальних занять викладачів для моніторингу якості освіти; подання пропозицій щодо вдосконалення організації контрольно-аналітичної роботи в навчальному закладі.

У процесі проходження практики важливого значення ми надаємо формуванню комунікативної компетентності майбутніх управлінців навчальними закладами, оскільки управлінська (навчально-виробнича) практика уможливує залучення студентів до реального життя навчального закладу з безліччю різноманітних ситуацій (передбачуваних і непередбачуваних), із якими доводиться стикатися управлінцеві навчальним закладом. На нашу думку, саме практика на базі навчального закладу і є тим сприятливим ґрунтом, на якому цей процес відбуватиметься більш ефективно й результативно. Це засвідчив і аналіз програми практики майбутніх управлінців навчальними закладами.

Висновки. Отже, аналіз цілісної підготовки майбутніх управлінців навчальними закладами в умовах магістратури, процесу формування комунікативної компетентності в рамках цілісної підготовки майбутніх управлінців навчальними закладами в умовах магістратури, ролі практики в підготовці майбутніх управлінців навчальними закладами, процесу формування комунікативної компетентності майбутніх управлінців навчальними закладами під час проходження практики дав можливість розглянути весь процес підготовки зазначеної категорії фахівців у період їхнього навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр» і констатувати таке: 1) управлінська (навчально-виробнича) практика є одним з найважливіших етапів підготовки майбутніх управлінців навчальними закладами до практичної діяльності; 2) така практика є «містком» між теоретичним навчанням магістранта та його майбутньою самостійною роботою в навчальному закладі як управлінця; 3) у ході практики закріплюються й поглиблюються теоретичні знання, здобуті під час навчання, набуваються професійні уміння й навички, розвиваються педагогічне мислення й творчі здібності, інтенсифікується процес формування професійно-особистісних якостей; 4) визначаються можливості, які надає управлінська (навчально-виробнича) практика для формування одного з важливих професійно значущих складників професійної компетентності – комунікативної компетентності. Перевагами практики визначено реальність життя навчального закладу й управлінця в ньому. Саме це спонукає

практиканта долучатися до комунікативної взаємодії з дітьми та дорослими.

Проведена робота дала змогу виявити перспективи подальших досліджень у цьому

напрямі, зокрема, це вивчення проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх управлінців у процесі самоосвіти, а також у системі неперервної педагогічної освіти.

Список використаних джерел

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Макаренко А. С. Собрания сочинений: в 7 т. – М. : Акад. пед. наук, 1957. – Т. 5. – 552 с.
3. Новий тлумачний словник української мови: у 4-х т. / Уклад. В. Яременко, О. Сліпущко. – К. : Аконті, 1999. – Т. 2. – 911 с.
4. Савенкова Л. О. Педагогічна риторика: навч. посібник / Л. О. Савенкова. – К. : КНЕУ, 2009. – 298 с.
5. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. – К. : Головна редакція української радянської енциклопедії, 1977. – 776 с.
6. Талызина Н. Ф. Деятельностный подход к построению модели специалиста // Вестник высш. школы. – 1986. – № 3. – С. 10–14.

Рецензент: Троїцька Т.С. – д.філософ.н., професор

Відомості про автора:

Москаленко Алла Миколаївна

alla_moskalenko@ukr.net

Київський національний університет

імені Тараса Шевченка

вул. Володимирська, 60, м. Київ, 01033, Україна

doi: dx.doi.org/10.1155.1252

Матеріал надійшов до редакції 10.11.2015 р.

Прийнято до друку 11.12.2015 р.

References

1. Nikolaeva, S. Yu. (2003). *Common European Recommendations on Language Education: learning, teaching, assessment.* – Kyiv : Lenvit. [in Ukrainian]
2. Makarenko, A. S. (1957). *Collected works: In 7 vol. Vol. 5.* Moscow : Academy of Pedagogical Sciences. [in Russian]
3. Yaremenko, V., Slipushko, O. (1999). *New Dictionary of the Ukrainian Language: In 4 vol. Vol. 2.* Kyiv: Akonit. [in Ukrainian]
4. Savenkova, L. O. (2009). *Educational rhetoric: study guide.* Kyiv : Kyiv National Economic University. [in Ukrainian]
5. Melnychuk, O. S. (1977). *The dictionary of foreign words.* Kyiv : Main Office of Ukrainian Soviet Encyclopedia. [in Ukrainian]
6. Talyzina, N. F. (1986). Activity approach to the specialist's model construction. *Vestnik vysshei shkoly*, 3, p.p. 10-14. [in Russian]